

Mykola Lysenko branch of the Lviv Music Institute (LMI) and Polish musical institutions on musical life and education in the city of Stryi and surrounding villages in the early twentieth century.

Key words: performing school, music education and upbringing, Lysenko Music Institute, Stryi, branches of the music institute, music culture.

Надійшла до редакції 25.05.2024 р.

УДК 76.071.1. (477:438) «1915/1919»

РА́ННЯ ТВО́РЧІСТЬ ЛЕ́ВА ГЕ́ЦА (1915–1919)

Гач Ірина – докторант, кандидат мистецтвознавства,

Львівська національна академія мистецтв, м. Львів

<https://orcid.org/0000-0002-5627-7039>

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v48i.754>

gachiruna@gmail.com

Уперше досліджено становлення та розвиток образотворчості Українських Січових Стрільців у рисунках Лева Геца (1896–1971 рр.) періоду Першої світової війни, в яких достовірно передано життя й бойові звершення Українського Легіону 1915–1918 рр., що мали вплив на розвиток національно-культурного руху в першій чверті XX ст. Розглянуто серію графічних робіт художника, створених безпосередньо на полі бою чи під час відпочинку між наступами та представлених у загальному контексті основних напрямів розвитку стрілецької творчості: карикатури, портрету, ілюстрації. Продемонстровано мистецькі досягнення молодого художника в малюнку, набуті в процесі постійних практик в умовах перебігу військових дій. Простежено послідовний розвиток його творчого потенціалу – від швидкого начерку (первісного рисунка) до майстерно викінченого рисунка. Висвітлено ранні мистецькі напрацювання Геца та відслідковано якісний поступ фахового володіння графічними засобами (контурною лінією, штрихом, тональними площинами). Констатовано, що провідним жанром у творчості бійця-усувця Л. Геца став баталістичний рисунок. Водночас з'ясовано, що ранні твори художника слугували підготовчим ескізно-начерковим матеріалом для створення мистецьких рукотворних книг-альбомів «Антологія стрілецької творчості» 1915–1918 рр. та «Домбе 1918–1919 рр.». Здійснено аналіз ранньої стрілецької графіки Л. Геца: тематики, композиції, образно-художніх рішень, сюжетних ліній, техніки виконання.

Завданням публікації є огляд мистецької спадщини Л. Геца та розгляд творчості художника в період 1915–1919 рр. Методологія дослідження спирається на використання композиційного, стилістичного, структурно-логічного та історичного аналізу; комплексний підхід застосовано до огляду візуальних джерел хронологічного і джерелознавчого методів.

Наукова новизна дослідження полягає у введенні маловідомих графічних творів Лева Геца 1915–1918 років в українське мистецтвознавство. Вперше пропонувано ранні графічні твори художника як предмет дослідження, комплексного аналізу мистецьких напрацювань якого досі немає.

Потреба детального вивчення графіки спадщини визначається необхідністю окреслити цілісну панораму українського мистецтва першої третини XX ст. з урахуванням забутих чи невідомих творів художника, без яких неможливо охопити та осмислити тенденції розвитку культурно-мистецької діяльності Українських Січових Стрільців, істотно доповнити загальну картину національного образотворчого мистецтва того часу. Рисунки Лева Геца цього періоду протягом половини століття зберігалися в архівах бібліотеки оо. Василян в Римі і були практично недоступними для дослідження.

Тож уся пропонована автором інформація є цінною для кращого розуміння мистецької вартості графічного спадку художника, що має стати вагомим доповненням надбань історичного та батального жанрів в образотворчій культурі першої третини XX ст.

Метою публікації є представлення ранньої творчості Лева Геца 1915–1919 рр. у динаміці розвитку його мистецького таланту, репрезентація малодослідженої серії рисунків періоду Першої світової війни.

Ключові слова: Українські Січові Стрільці (УСС), батальний жанр, ескіз, рисунок, шарж, графіка.

Постановка проблеми. Мистецька діяльність Українського Легіону в загальному контексті розвитку української образотворчості переконливо та вичерпно відобразила національно-культурний рух першої чверті XX ст. Українські Січові Стрільці створили потужний пласт унікального мистецького надбання, що стало виокремленим напрямом українського малярства. До переліку творів історичного і батального живопису періоду Першої світової війни належать й маловідомі графічні рисунки Лева Геца 1915–1919 років. Це оригінальні твори, виконані молодим художником у польових умовах, які не лише правдиво відобразили історичні події, а й у художній формі достовірно змалювали військовий побут, стрілецьку тематику загалом.

Представлений та аналізований у публікації матеріал позиціонується як науковий об'єкт.

Джерельна база дослідження. Оскільки обрана тема належить до кола малодосліджених у вітчизняному мистецтвознавстві, автор прагнула до вивчення та використання не опублікованих до сьогодні матеріалів.

До основного комплексу джерел, на підставі яких виконано це дослідження, належать віднайдені рукописні щоденники – «Спомини» та оригінальні рисунки Лева Геца з архіву бібліотеки отців Василіян у Римі (Італія), віднайдені науковицею.

У лавах Українського Легіону в 1914–1918 рр. розпочинали творчу діяльність відомі українські художники: Іван Іванець, Осип Курилас, Осип-Роман Сорохтей, Юліан Буцманюк, Михайло Гаврилко, рисунки яких у першій половині минулого століття наповнювали різні видання: «Шляхи», «Мистець анахорет», «Літопис Червоної калини», «Світ», «Вісник Союзу визволення України», «Українське слово», «Ілюстрована Україна», «Червона калина», «Громадська думка» та ін. У 1930-х роках представники Українського Легіону публікувалися в популярних мистецьких журналах, які виходили в Галичині у міжвоєнний період, зокрема в двомісячнику «Назустріч». Якщо у друкованих матеріалах широко використовувались рисунки художників-усувівців як ілюстративний матеріал, то ранні твори Лева Геца (рисунки, шаржі) не лише ніколи не ставали об'єктом окремого дослідження, а й були маловідомими.

Зважаючи на те, що графічні праці 1915–1919 рр. та рукописні зошити-щоденники – «Спомини» Лева Геца зберігалися в архівах бібліотеки оо. Василіян, вони були практично не знайомі в історії мистецтва. Є короткі згадки про його творчі напрацювання того часу [1-3, 13, 15-16], але рисунки художника Першої світової війни ніколи не були предметом наукових розвідок.

Із відновленням Української державності історію стрілецького руху згадано в мистецькому альбомі «УСС у боях та міжчасі: мистецька спадщина», в якому надруковано кілька творів Лева Геца раннього – стрілецького періоду [18; 148–159].

У контексті огляду творчої спадщини Українських Січових Стрільців автор публікації неодноразово зверталася до ранньої творчості художника [4–8], тимчасом рисунки 1915–1919 років досліджуються вперше. Лише завдяки віднайденим документам архівів бібліотеки оо. Василіян [11] у Римі маємо достатньо відомостей про життя та творчу працю Л. Геца періоду Першої світової війни.

Виклад основного матеріалу. Початок Першої світової війни в серпні 1914 р. приніс до Галичини зміни, які кардинально змінили життя вісімнадцятилітнього Л. Геца, адже він став свідком приходу до Львова російських військ: «...бачив я рознузданість війни... в освітленім великім вікні, бачив я російських старшин і львівські гарні дами – як накидалися вони воякам на шиї і реготалися на ціле горло. Це один з перших образків – котрий вліз мені в голову. По Львові про тії регі говорили, з тих часів доволі багато» [11; 13]. Після окупації рідного міста російськими військами Гец вирішив якомога швидше виїхати зі Львова, бо залишатися у місті з тавром «зрадника Митрополита» було не лише ганебно, а й небезпечно: «Прийшла нарешті вістка про відступ москалів... Бож перше страхіття в житті – пережив я від москалів. Років мені тепер 19. Вступаю до Українських Січових Стрільців дня 30.VII.1915 р.» [11; 13].

Так у молодого чоловіка розпочалось доросле, сповнене випробувань життя: «Від тепер покінчились всякі сентименти. Не було вже ніяких переживань. Життя рівне і монотонне, приголомшене і тверде. Тут родились дивні приятелі, дивна опіка і дивне, подиву гідне здоров'я. При стрільцях я мало зазнав потрясінь духа у значінню змін... Рисую де тільки можу» [11; 15]. Незважаючи на труднощі перебігу військових дій, усе, що відбувалося на фронті, стало для Геца особливими «хвилями вільного життя», що сформувало його характер, світогляд, переконання: «Ніде я так свobodно віддиху не набрав, як в ті часи, при Усусах. І мова була своя, і команда, і люди щиро наші, не забрехані – і пісні і музика, поети і малярі, тверезі до пересадки і попиваючі. Хотів ти сварку – була і наша сварка, була наша любов і наша смерть. А все те гріло, виховувало і не було ніколи гіркого жалю. Ховали друзяку, поплакали аж до хустини, а потім щирий сміх, трохи крізь сльози, але розвенів пізніше як метал і сміялись всі, сміялись аж до хустини» [11; 15].

У війську Гец мужньо переживав усі випробування: «... робив все подвійну службу. Був жовніром, робив службу в окопах, в штурмі, при дратах, санітетах, телефоні і піонірах. Попри ту службу, робив рисунки і акварелі» [11; 15]. Малярство стало для молодого, морально та фізично не готового до участі в бойових діях, людини повсякденною справою, його творчу працю радо вітали побратими. Крім того, рисунки юного усувівця виявились співзвучними з культурно-просвітницькою роботою Пресової Кватири, завдяки діяльності якої маємо унікальні документальні, літературні, публіцистичні, фотографічні, пісенні та мистецькі свідчення подій Першої світової війни. Образотворчий спадок УСС (рисунки, шаржі, живопис та ін.) створили знані українські художники: Іван Іванець, Юліан Буцманюк, Осип Сорохтей, Осип Курилас, Лев Лепкий та чимало інших, до яких

упевнено долучаємо й творчі напрацювання Лева Геца: «Я при УСС рисував як самоук портрети старшин і віддавав їх команді, отаманові Василеві Дідушкові, з котрим перебував я у одній землянці над Стрипою» [12; 103]. Особисте знайомство з комендантом І куреня, сотником Василем Дідушком та іншими відомими усусівцями, було настільки приятельським і теплим, що в рисунках Геца нащадки отримали дружні шаржі бійців-побратимів та командирів (рис. 3).

Із початком Першої світової війни в лавах Українського Легіону з'явилися оригінальні видання (брошури, розгортки, зшиті руками книжечки й т. ін.), які були дуже популярними у стрільців: «Українське Січове Стрілецтво від самого початку свого існування шукало духової поживи на кожному місці, де б тільки не опинилося та серед будь яких обставин. Спершу були це звичайні пісні, жартобливі оповідання, хори та музика, що їми годувалося стрілецтво в годинах відпочинку а то й серед усяких прикростей воєнного життя...» [17; 65]. Рукотворні видання УСС були наповнені літературними матеріалами бійців-усусівців, що «переходили з рук в руки та своїм гумором втішали чималу громаду, а то й усе стрілецтво» [17; 66] та супроводжувалися ілюстраціями, дружніми шаржами, карикатурами, швидкими (ескізними) рисунками, створеними найбільш доступними матеріалами: тушшю, аквареллю, простими чи пастельними олівцями. За доволі короткий час на фронтах з'явилися перші рукописні гектографічні видання: «Бомба», «Усусу», «Самохотник», «Самопал», «Червона Калина», «Вістник Пресової Кватири УСС» та інші, ілюстровані Іваном Іванцем, Левом Лепким, Осипом Куриласом, Михайлом Гаврилком та іншими художниками. В короткі години відпочинку між боями Гец, який, без сумніву, був знайомий із виданнями УСС, багато малював: «При стрільцях доперва починаю на правду рисувати. Радиться охота нотувати кожний слід, кожну хату і дорогу... Рисує де тільки можу» [11; 14–15].

Шістдесят робіт молодого бійця-усусівця Лева Геца періоду 1915–1919 рр. тривалий час вважалися втраченими, адже ця збірка ранніх творів художника-початківця пів століття зберігалася в архівах бібліотеки отців Василіян у Римі. До речі, в 1958 р. до архіву оо. Василіян потрапили не лише тека з малюнками (рисунками олівцем, тушшю та аквареллю) періоду Першої світової війни, а й дві рукописні книги-альбоми «Антологія стрілецької творчості» та «Домбе 1918-9» [12; 352].

Найменш численною групою цієї колекції є твори, датовані 1915 р.: «Стрілецька кухня в селі Гнильче», «Будинки. Управа II Курія», «Семиківці 1915», «Могили стрілецькі в Вівсю» та фрагмент інтер'єру хати з п'єсом у селі Вівся. «Фронтові» – перші спроби художника, виконані олівцем, – це відтворення «кожного сліду» на шляху, який був пройдений восени 1915-го. Вступивши до лав УСС наприкінці липня, Гец став учасником змагань підрозділів Січових Стрільців у районі сіл Семиківці, Раковець, Соснів та Соколівка (Тернопільщина), події яких й утворили сюжетну основу малюнків. Автор уважно спостерігає довкілля і достовірно, в реалістичній манері змальовує все, що бачить: сільську вулицю зі зруйнованими будинками, нашвидкуруч збудовану військову кухню тощо. Незважаючи на старання їх виконання, ці малого розміру твори сприймаються як дещо не зовсім упевнене, «ескізне» відтворення навколишності: художник доволі схематично (лінійно), у загальних рисах фіксує фронтові та побутові сцени, перебіг військових подій, повсякденне життя бійців-усусівців. Усі роботи видаються побіжними зарисовками, етюдними ілюстраціями до фронтових

вражень, де увагу першочергово акцентовано на правдивості відтворення (рис. 1).

За короткий час тематика та художнє втілення бойових буднів УСС значно розширюються. 1916 р. Гец багато портретує, зарисовує фортифікаційні споруди (укриття, траншеї, окремі архітектурні будівлі, переобладнані під військові потреби, тощо). Він продовжує фіксувати повсякдення побратимів у малюнках, які підписує роз'яснювальними коментарями, де, крім датування та підпису, зазначає назви міст і сіл, імена зображуваних осіб та ін. У цих роботах особливо важливою автор вважає подібність зображень до моделі чи об'єкта. Гец скрупульозно, олівцем або аквареллю відтворює те, що бачить перед собою: укриття, влаштоване на бойових позиціях – «Соснів, 1916», «Татра стрілецька, Стрипа 17.05 1916», «Каплиця в Семиківцях на ліво пам'ятник німцям і окопи. 5/5 1916». Застосовуючи аналогічність композиційних рішень, вводючи світлотінь та фрагментарне штрихування, що надає рисункам художньої виразності, Гец уміло змальовує краєвиди: «Вид на Соснів з Семиковець. 8/5 1916», «Знищений двір соснівський, 8/5 1916», «Соснів 3/9 1916» (рис. 2).

Водночас Гец створює вдалі портретні студії бійців-побратимів, скажімо, Романа Купчинського, Олекси Бая, кухаря Верети, Федіра Черника, Софії Галечко та ін., у яких «документує» образи бійців-усусівців і намагається якнайдостовірніше передати типажі зображуваних, виявити їхні характерні риси, достеменно відтворити одяг, предмети побуту. Начеркові, а часом й карикатурні рисунки-портрети художника влучно підкреслюють предметно-специфічні риси персонажів та, зберігаючи подібність із об'єктом, надають образам дещо гротескного відтінку: «Дідушок», «Черник», «Д. Гірняк», «Л. Гец». Зокрема, легкістю та схожістю вирізняється твір під назвою «Арт. Маляр Осип Курилас», де відомий художник-усусівець зображений у повний ріст перед мольбертом. Цей лінійний рисунок вражає не лише подібністю до моделі, але й влучною передачею ситуативності моменту (рис. 4).

Рисунки Геца присвячені також побутовим сценам стрільців: «Купіль УСС в Тудинці 11.4.1916», «Стрільці з 1 сотні. 10.4.1916», «Будова в Тудинці 2/5 1916», акварельний рисунок нутра хати. Соснів 1916» – у них правдиво зображено короткі мирні години військовиків. Ці роботи несуть художньо-історичне навантаження, ідея якого криється в достовірній фіксації окремих епізодів повсякденного життя бійців-усусівців, закарбованих «з натури».

Бажання якнайкраще передати природу, проаналізувати й відобразити міста і села, через які проходили підрозділи Українського Легіону 1917 року, втілилось Левом Гецом у серії пейзажів, виконаних пастельним і звичайним олівцем: «Канцелярія. Відділ в Пісочній. 12.4.917», «Приют У.С.С. в Черниче. 8.4.917», «Кошова Управа У.С.С. в Пісочній. 18.4.917», «Кошова Управа У.С.С. 25.2.917», «Робітня ковальська У.С.С. в Пісочній. 10.4.1917», «Бараки – Миколаїв У.С.С. 11.9. 1917», «Кухня відділу в Пісочній. 14.5.1917», «Стрілецький обоз в Пісочній. 28.ІІ.917». Побутові сцени відтворено автором у творах «Пральня У.С.С. 29.5. 1917», «Стрілецька квартира, де жили В. Бобинський, Л. Гец, В. Крижанівський. 9.ХІІ. 1917», «Коваль з Черниці. 25.5.917», «Мій столик в бараках У.С.С. 6.10.1917».

В окремих малюнках Гец застосовує лінійний рисунок та штрихування на кольоровому папері, досягаючи живописності в зображеннях краєвидів: «Спомини з Буковини. 10.IV.1918», «Млин. Грузке. 25.VI.1918», «Єлисаветград. 18.VI.1918», «Масляниківка-Єлисаветград. 4.VII. 1918». Серія невеличких, проте надзвичайно вишуканих за виконанням і кольором етюдів на теми повсякденного фронтового життя, які перепліталися з красою української природи та сільської чи міської архітектури, несуть не менш цінний художній матеріал, ніж елементи військової історії чи батальні сцени (рис. 5).

Усі графічні твори 1915–1918 років відносимо до раннього періоду творчості Лева Геца. Ці роботи «з натури» виразно засвідчують успішний поступ художника-початківця в рисунку, вміння вибрати і зафіксувати характерні риси об'єкта чи моделі, здатність використати оптимальні засоби вираження та відтворити авторське художнє бачення натури. У «фронтових» роботах Геца розкривається вроджений талант до образотворчого мистецтва, що переконливо продемонстровано у двох книгах-альбомах, виготовлених руками юного бійця-усувця.

Поза сумнівом, найбільшим творчим досягненням Лева Геца в 1915–1918 рр. стала перша мистецька праця «Антологія стрілецької творчості», в якій проявився не лише талант молодого мистця, а й здібність його як художника-упорядника [12; 80–86]. До кінця військової служби в лавах УСС Гец як

ілюстратор і головний редактор від обкладинки до найдрібніших написів чи прикрас, створених вручну – пером, олівцями, аквареллю, цілком завершив «Антологію...» та власноручно оправив у шкіру зі золотим орнаментальним тисненням. Цей високомистецький альбом в історично-документальній формі репрезентує історію Українських Січових Стрільців: становлення, формування, бойові звершення, побут; розгортає галерею портретів безпосередніх учасників подій Першої світової війни та Визвольних змагань, художньою мовою змальовує величні та трагічні сторінки Українського Легіону.

Рукотворна «Антологія стрілецької творчості» наочно представляє не лише високу майстерність її творця – художника Лева Геца, але й наочно, в мистецькій формі демонструє силу та велич Українських Січових Стрільців, які в важкі часи боротьби на незалежність виявляли найкращі риси нації, демонстрували почуття патріотичності, сили волі, гідності та безумовної любові до України.

Не менш цінним став й наступний великий мистецький проєкт, присвячений боротьбі українського народу, – «Домбе 1918-9», автором-упорядником якого був Лев Гец і до якого художник створив серію графічних робіт.

Польсько-українська війна 1918–1919 рр. у Східній Галичині вирізнялася практикою створення та утримання таборів для інтернованих військових і цивільного населення, що, на думку урядів конфліктуючих сторін – України та Польщі, мало би запобігти антиурядовим виступам чи повстанням і сприяти досягненню успіху у військовому протистоянні. «Домбе 1918-9» у літературно-художній формі розповідає про ці складні для інтернованих українців часи. До альбому Гец умістив серію портретів із натури: для створення реалістичного зображення він уважно досліджує модель, ретельно дотримується пропорцій і перспективи, а його лінія та побудова об'ємно-просторової форми доволі впевнені. Для досягнення об'єктивнішої передачі схожості з оригіналом Гец використовує різні (не завжди «по формі») штрихування. В усіх без винятку портретах виразно прослідковується бажання автора до вивчення натури, спроби фотографічного зображення: «Гарні мальовничі хоч деколи театральні постаті дніпрянців чергуються зі світовими, то знов завзятістю осяяними обличчями сірих Галичан. Усі стани, усі суспільні категорії і класи найшли тут своїх представників. Очевидно на перше місце виступають українські жовніри і старшини, провідники національного руху, свіцьке та чернече духовенство, а далі ідуть урядники, селяни, тут і там навіть діти» [13].

Окрім графічних портретів, в альбомі «Домбе 1918-9», вміщені кілька сюжетних робіт – кольорова графіка (титульний лист, план табору та інтер'єр) і кілька сюжетних рисунків на кольоровому папері, які за художнім виконанням перегукуються з ілюстративним матеріалом «Антології стрілецької творчості». У цих творах Гец не лише демонструє виразний поступ у художньо-образному трактуванні трагічних подій, свідком яких був, а й удосконалює техніку лінійного рисунка, вміло оперує світлотінню та доречно застосовує локальні колірні площини.

Збірник літературної та мистецької творчості інтернованих «Домбе 1918-9» став ще одним досягненням Лева Геца, якого, на думку мистецьких критиків початку ХХ століття, доречно вважати «своєрідним літописцем своєї доби, який зреєстрував в ілюстраціях своїх власних та других сучасників, а також у документах-спогадах усе, що українці створили в тяжких умовах поневірки й неволі» [14; 4].

Висновки. Мистецька спадщина Геца 1915–1919 років: рисунки періоду Першої світової війни, «Антологія стрілецької творчості» та «Домбе 1918-9» – демонструють яскраво виражені якісні мистецькі характеристики художника, обумовлені актуальними запитами певного історично-часового виміру, та підтверджують над важливість етапу розвитку української графіки – саме першої третини ХХ ст. Рівень усього пропонованого ілюстративного матеріалу раннього періоду творчості Лева Геца не лише засвідчує непересічний вроджений талант художника, а й вказує глибинну емоційну реакцію юної творчої особистості на абсурдність та жахіття воєнних подій.

Малюнки Геца періоду Першої світової війни та Визвольних змагань становлять неабияку мистецьку та історико-культурну цінність, адже тематичний і жанровий діапазон творчості видається надзвичайно широким: графічні ілюстрації, карикатури, портрети, пейзажі, картини стрілецького побуту, батальні картини тощо суттєво доповнюють малярство цього періоду. Крім того, тематика представленого матеріалу була актуальною у стрільців-побратимів та галицького суспільства. Тай манера – головна риса творчості, в якій працював Гец, – ретельна художньо-мистецька фіксація життя Українського Легіону, що виконувалася найбільш доступними в польових умовах олівцем, тушшю, аквареллю, – першочергово мала документально-фотографічний характер.

Вершиною творчості художника періоду 1915–1919 рр. стали мистецькі книги-альбоми «Антологія стрілецької творчості» і «Домбе 1918-9», які у високомистецькій формі відображали бойовий шлях УСС, подвиги стрілецтва у битвах за Україну, літературну та музичну спадщину Українського Легіону. Перебування на фронті, спілкування зі стрільцями-побратимами, безпосередня участь у великих битвах надихали Лева Геца на творчі здобутки та породжували теми батального жанру.

Тож можна резюмувати, що рання графіка молодого художника-початківця неабияк збагатила та суттєво доповнила традиційне українське батальне мистецтво ХХ ст.

Список використаної літератури

1. Вистава творів мистця Льва Геца. *Назустріч*. 1934. Ч. 1. С. 5.
2. Вистава УСС у Львові. *Новий час*. 1934. Ч. 2. С. 2.
3. Виставка Льва Геца. *Назустріч*. 1934. Ч. 2. С. 2.
4. Гах І. УСС – творчість визвольної боротьби (до 90-ї річниці першої виставки Українських Січових Стрільців у Національному музеї). *Образотворче мистецтво*. Київ, 2009. № 2. С. 54–55.
5. Гах І. Мистецька спадщина Українських Січових Стрільців у фондів збірці Національного музею у Львові ім. А. Шептицького. *Військово-історичний альм.* Київ, 2012. Ч. 1 (24). С. 150–158.
6. Гах І. «Антологія стрілецької творчості 1915–17» – рукотворна книга-альбом художника Лева Геца. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич, 2023. Вип. № 5. Т. 1. С. 80–86.
7. Гах І. С. Лев Гец «Антологія стрілецької творчості»: історія та художні особливості рукотворної книги-альбому Українських Січових Стрільців. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2023. С. 82–98.
8. Гах І. Стрілецькі виставки. *Збруч*. 2016. 29 лют. URL: <http://zbruc.eu/node/46913>
9. Голубець М. Лев Гец. *Життя і мистецтво*. 1920. Ч. 3. С. 93–94.
10. Гец Лев. Вистава (4.02 – 4.03.1934; Львів) : каталог / Асоціація незалежних українських мистців. Львів : [б. в.], 1934. 6 с. : 8 л. іл.
11. Гец Л. Книга-Спомини : у 2 кн. Рим : В-во оо. Василян. Т. 1. Сянок, 1930–1941.
12. Гец Л. Щоденники. Кр 010/10948/8. *Instytut Pamięci Narodowej*. (IPN) Кр 010/ 10948/4-8 Т. 4, 5, 6, 7, 8. Краків, 1954–1964.
13. Голубець М. Лев Гец. *Громадська думка*. 1920. Ч. 5. 7 січ.
14. Горняткевич Д. Лев Гец (з приводу виставки його праці у Нью-Йорку). *Свобода*. 1962. 30 січ.
15. Іванець І. Пресова Кватира У.С.С. Історичний календар-альманах «Червоної Калини» на 1935 рік. *Видавничі кооперативи «Червона Калина»* / ред. Л. Лепкий. Львів : Червона Калина, 1934. С. 5–11.
16. Іванець І. Розгублені стрілецькі пам'ятки. *Назустріч*. 1935. 1 січ. С. 1.
17. Угрин-Безгрішний М. Літературний збірник «Українського Січового Стрілецтва». *Преса «Українського Січового Війська»*. Львів : Червона Калина, 1918. С. 65.
18. Українські Січові Стрільці у боях та міжчасі: мистецька спадщина: Лев Гец, Іван Іванець, Осип Курилас, Олена Кульчицька, Леонід Перфецький, Осип-Роман Сорохтей / упоряд. Ігор Завалій ...та ін. ; Ін-т колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ ; Національний музей у Львові ім. А. Шептицького ; Національна бібліотека Чеської республіки «Слов'янська бібліотека». Львів ; Київ : Оранта, 2007. 192 с. : 313 іл.

Reference

1. Vystava tvoriv mysttsia Lva Getsa. *Nazustrich*. 1934. Ch. 1. S. 5.
2. Vystava USS u Lvovi. *Novyi chas*. 1934. Ch. 2. S. 2.
3. Vystavka Lva Getsa. *Nazustrich*. 1934. Ch. 2. S. 2.
4. Hakh I. USS – tvorchist vyzvolnoi borotby (do 90-yi richnytsi pershoi vystavky Ukrainskykh Sichovykh Striltsiv u Natsionalnomu muzei). *Obrazotvorche mystetstvo*. Kyiv, 2009. № 2. S. 54–55.
5. Hakh I. Mystetska spadshchyna Ukrainskykh Sichovykh Striltsiv u fondovii zbirtsi Natsionalnoho muzeiu u Lvovi im. A. Sheptytskoho. *Viiskovo-istorychnyi almanakh*. Kyiv, 2012. Ch. 1 (24). S. 150–158.
6. Gakh I. «Antologiiia striletskoi tvorchosty 1915–17» – rukotvorna knyha-albom khudozhnyka Leva Getsa. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. Drohobych, 2023. Vyp. № 5. T. 1. S. 80–86.
7. Gakh I. S. Lev Gets «Antologiiia striletskoi tvorchosty»: istoriia ta khudozhni osoblyvosti rukotvornoï knyhy-albomu Ukrainskykh Sichovykh Striltsiv. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy*. 2023. С. 82–98.
8. Hakh I. Striletski vystavky. *Zbruch*. 2016. 29 liutoho. URL: <http://zbruc.eu/node/46913>.
9. Holubets M. Lev Gets. *Zhyttia i mystetstvo*. 1920. Ch. 3. S. 93–94.
10. Gets Lev. Vystava (4.02 – 4.03.1934; Lviv) : kataloh / Asotsiatsiia nezalezhnykh ukrainskykh mysttsiv. Lviv : [b. v.], 1934. 6 s. : 8 l. il.
11. Gets L. Knyha-Spomyny : u 2 kn. Rym : V-vo oo. Vasyliian. T. 1. Sianok, 1930–1941.
12. Gets L. Shchodennyky. Кр 010/10948/8. *Instytut Pamięci Narodowej*. (IPN) Кр 010/ 10948/4-8 Т. 4, 5, 6, 7, 8. Krakiv, 1954–1964.
13. Holubets M. Lev Gets. *Hromadska dumka*. 1920. Ch. 5. 7 sichnia.
14. Horniatkevych D. Lev Gets (z pryvodu vystavky yoho pratsi u Niu-Yarku). *Svoboda*. 1962. 30 sichnia.
15. Ivanets I. Presova Kvatyra U.S.S. Istorychnyi kaliendar-almanakh «Chervonoï Kalyny» na 1935 rik. *Vydavnycha kooperatyva «Chervona Kalyna»* / red. L. Lepkyi. Lviv : Chervona Kalyna, 1934. S. 5–11.
16. Ivanets I. Rozghubleni striletski pamiatky. *Nazustrich*. 1935. 1 sichnia. S. 1.
17. Uhryn-Bezghrishnyi M. Literaturnyi zbirnyk «Ukrainskoho Sichovoho Striletsstva». *Presa «Ukrainskoho Sichovoho Viiska»*. Lviv : Chervona Kalyna, 1918. S. 65.
18. Ukrainski Sichovi Striltsi u boiakh ta mizhchassi: mystetska spadshchyna: Lev Gets, Ivan Ivanets, Osyp Kurylas, Olena Kulchytska, Leonid Perfetskyi, Osyp-Roman Sorokhetei / uporiad. Ihor Zavaliï ...ta in. ; Instytut

koleksionerstva ukrainskykh mystetskykh pamiatok pry NTSh ; Natsionalnyi muzei u Lvovi im. A. Sheptytskoho ; Natsionalna biblioteka Cheskoï respubliky «Slovianska biblioteka». Lviv ; Kyiv : Oranta, 2007. 192 s. : 313 il.

EARLY WORKS OF LEV GETS (1915-1919)

Gakh Iryna – doctoral of Art History,
Lviv National Academy of Arts, Lviv

For the first time, the influence on the development of the Ukrainian Sich Riflemen's artistic art is studied in the drawings of Lev Getz (1896–1971) of the First World War, which truthfully and authentically depict the life and combat achievements of the Ukrainian Legion of 1915–1918. The article examines a series of graphic works by the artist created directly on the battlefield or during rest between attacks and presented in the general context of the main directions of development of rifle art: caricature, portrait, illustration. The author demonstrates the convincing artistic achievements of the young artist in drawing, acquired in the process of constant practice in the conditions of military operations. The consistent development of his creative potential from a quick sketch (initial drawing) to a skilfully finished drawing is traced. The article highlights Getz's early artistic achievements and the qualitative progress of his professional mastery of graphic means (contour line, stroke, tonal planes). It is stated that the leading genre in the work of the Ususov fighter L. Getz was the battlefield drawing. At the same time, it is found that the artist's early works served as preparatory sketches and outlines for the creation of handmade art books-albums 'Antology of Rifle Art' (1915–1918) and 'Dombe 1918-9'. The author analyses the early shooting graphics of L. Getz: themes, composition, figurative artistic solutions, storylines, and execution techniques.

The purpose of the publication is to review the creative heritage of L. Getz and analyse the artist's work of 1915–1919.

The research methodology is based on the use of compositional, stylistic, structural, logical and historical analysis; an integrated approach to the review of visual sources using chronological and source studies methods.

The scientific novelty of the study lies in the introduction of little-known graphic works by Lev Getz of 1915–1918 into Ukrainian art history. For the first time, the artist's early graphic works are offered as a subject of research, a comprehensive analysis of his artistic achievements has not yet been made.

The need for a detailed study of heritage graphics is determined by the need to outline a holistic panorama of Ukrainian art of the first third of the twentieth century, taking into account the artist's forgotten or unknown works, without which it is impossible to cover and comprehend the trends in the development of cultural and artistic activities of the Ukrainian Sich Riflemen, and to significantly complement the overall picture of the national fine arts of this period.

Lev Getz's drawings of 1915–1918 were kept for 50 years in the archives of the Basilian Library in Rome and were practically inaccessible for research. Thus, all the information offered by the author is valuable for a better understanding of the artistic value of the artist's graphic heritage, which will be a significant addition to the achievements of the historical and battle genres in the visual culture of the first third of the twentieth century.

The purpose of the publication is to present the early works of Lev Getz of 1915–1919 in the dynamics of his artistic development, representing a little-explored series of drawings of the First Holy War.

Key words. Ukrainian Sich Riflemen (USS), battle genre, sketches, drawing, caricature, graphics.

Ілюстрації

Рис. 1. Гец Л. Боднарів, 1915; олівець, папір.

Рис. 2. Гец Л. Каплиця в Семиківцях, 1916; олівець, папір.

Рис. 3. Гец Л. Дідушок, 1916; олівець, папір.

Рис. 4. Гец Л. Артист-маляр Осип Курилас 1917; олівець, папір.

Рис. 5. Гец Л. Млин. Грузке. 25.VI. 918–1918; перо, пастель, папір.

Надійшла до редакції 29.04.2024 р.

УДК 784:821.161.2'1

НЕОВІЗАНТИЗМ МИХАЙЛА БОЙЧУКА В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО СТИЛЮ (ПОЛЕМІКА НА ШПАЛЬТАХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ 1930-х РОКІВ)

Бенях Наталія – кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувачка кафедри художнього дерева,

Львівська національна академія мистецтв, м. Львів

<http://orcid.org/0000-0002-2578-0555>

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v48i.755>

benyakh@lnam.edu.ua

Бенях Устим-Анастасій – магістр образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації

Силу індивідуальності майстра, формування методу та власних поглядів на розвиток українського мистецтва першої третини ХХ ст. добре висвітлює львівський період творчості М. Бойчука, який припадає на 1910-1914 рр. У той час важливими є пошуки митця у стилістичній і композиційно-формальній площинах творчої реалізації.